

LESSUGGESTIES BIJ: HET KOMPAS

Deze lessuggesties zijn ontwikkeld door Joyce Pool

Over de auteur:

Joyce Pool (Delft, 1962) is opgegroeid in een gezin van vijf kinderen. Van jongs af aan leest ze veel. Eerst vooral 'meisjesboeken' zoals *Floortje Bellefleur* en *Pitty op kostschool*, later boeken die ze spannender en interessanter vond, zoals *Kruistocht in spijkerbroek* en *Oorlog zonder vrienden*.

Tegenwoordig woont ze op Texel, waar ze lesgeeft op een middelbare school.

Pool volgde eerst een opleiding tot leerkracht in het basisonderwijs en bezocht daarna de Universiteit Leiden om zich te specialiseren op het gebied van onderwijskunde.

Geschiedenis is de grote passie van deze auteur. Dat blijkt uit de meeste van haar boeken. Die spelen onder andere in de tijd van de slavernij in Suriname, het begin van de Opstand in Nederland, de tijd van Henry VIII in Engeland en de periode dat castrat-zangers redelijk gewoon waren in Italië. Ook haar maatschappelijke betrokkenheid blijkt uit diverse van haar boeken. Bijvoorbeeld uit *Blauw*, over asielzoekersproblematiek, of *Groeten uit Londen*, waarin vooroordelen over Marokkaanse jongeren centraal staan.

Voor meer informatie:

<http://www.joycepool.nl>

<http://www.lemniscaat.nl>

ISBN: 978 90 477 0864 3

prijs: € 17,95

Lessuggesties bij de vakken Nederlands, geschiedenis, aardrijkskunde, kunst en muziek.

LESSUGGESTIES

- Doelgroep: *Het kompas* is een boek voor 12+. Onderstaande opdrachten zijn geschikt voor diverse opleidingsniveaus vanaf ongeveer 12 jaar.
- Tijdsinvestering: Afhankelijk van de gekozen opdrachten variërend van één lesuur tot een lessencyclus van enkele lessen
- Uitvoering: Klassikale start, vervolginvulling zowel individueel als in groepjes mogelijk

Inleiding:

U toont het omslag van *Het kompas* en introduceert het thema en de auteur aan de hand van de tekst op de omslag. Vervolgens leest u de scène voor waarin Davey aan de oever van de Theems wacht op de terugkomst van de Wangle III (fragment 1).

Aansluitend houdt u een kort klassengesprek over wat de reden zou kunnen zijn waarom een boot niet terugkeert van een pleziertochtje.

Fragment 1:

Als de maan aan de hemel verschijnt, vertrekken veel mensen naar huis.

Ik niet.

Samen met John Towndrow, Pete Scurry en de vaders van Peter White en Maurice Percival blijf ik op het strandje achter. John heeft uit zijn auto een paar dekens gehaald die we om ons heen slaan. De priester van de *Mary the Virgin*-kerk is ook gekomen. Zonder dat iemand hem daarom heeft verzocht brengt hij een kruik met hete thee en wat bekers mee. Hij heeft ook opgerolde pannenkoeken bij zich, die hij ronddeelt.

De kerkklok slaat twaalf uur als een politieauto met twee agenten erin naast de Morris Minor van John Towndrow stopt.

‘En...?’ vraagt een van de agenten. Ik herken hem als Kevin, een van de bewoners van Mortlake die uit hobbyisme af en toe helpt klussen aan onze boten.

‘Niets.’ Het gezicht van John drukt verwarring uit. Pete zit naast hem op zijn nagels te kluiven. Zelfs in het maanlicht kan ik zien dat zijn huid strak staat.

‘Ik zal het bureau van Margate nog eens bellen,’ zegt de agent. ‘Over een uurtje ben ik terug.’ De politieauto vertrekt weer.

Peter White’s vader, die een eindje van ons vandaan is gaan zitten, komt overeind en kijkt de auto na. Dan loopt hij naar de vloedlijn en stapt, zonder zich om zijn schoenen te bekommeren, het water in om zo ver mogelijk om de bocht van de Theems te kunnen kijken. De vader van Maurice graaft met zijn vingers tussen de stenen van het strandje.

Het wachten op de terugkomst van de politieauto lijkt veel langer te duren dan een uur, maar als de agenten eindelijk weer uitstappen, spreken hun gezichten boekdelen.

‘Niet aangekomen in Margate,’ hoor ik hen zacht tegen John zeggen. ‘Gisteren niet en vandaag

ook niet. Onze collega's zijn alle havenmedewerkers af gegaan die sinds gisteren dienst hebben gehad. In het logboek stond niets.'

'Niet goed,' mompelt John Towndrow. 'Helemaal niet goed...'

Eventuele vervolgvraag voor een klassengesprek: Hoe zou Davey zich op dit moment in het verhaal kunnen voelen? Houd er hierbij rekening mee dat het onderwerp bij een of meerdere van uw leerlingen gevoelig kan liggen.

Toon – als u meer tijd heeft voor dit project dan één lesuur – ten slotte de introductiefilm die u kunt vinden op het YouTube-kanaal van Joyce Pool, waarin meer informatie over de geschiedenis van de Wangle III wordt gegeven.

Uitvoering:

Maak een selectie uit een of meer van de volgende opdrachten en leid deze in bij de leerlingen.

Mogelijkheid 1: Lees bijgevoegde fragmenten (2 en 3) uit *Het kompas* en beantwoord na elk fragment de bijbehorende vragen.

Mogelijkheid 2: lees *Het kompas* in zijn geheel en maak een boekverslag waarin het volgende aan de orde komt:

- Het boek (titel, schrijver, jaar van uitgave, uitgeverij)
- Het verhaal (personages, titel, thema en belangrijke gebeurtenissen in het verhaal)
- Je eigen mening over het boek

Mogelijkheid 3: Lees *Het kompas* in zijn geheel. Beschrijf in de vorm van een opstel van maximaal 1 A-4tje (of 450 woorden) hoe het verdergaat met Davey.

Mogelijkheid 4: Schrijf een krantenartikel van ongeveer 250 woorden over het verdwijnen van de Wangle III. Wat zou er gebeurd kunnen zijn?

Mogelijkheid 5: Je woont in Nederland en hebt gehoord over wat er met de Engelse jongens is gebeurd. Schrijf een brief aan Davey waarin je hem laat weten dat je zijn verhaal hebt gehoord en je medeleven betuigt.

(Voor de docent: benadruk hierbij eventueel de regels voor het schrijven van een brief, zoals aanhef, inleidende zinnen en afsluiting.)

Mogelijkheid 6: Kies twee of drie personages uit het verhaal en teken hen. Probeer het uiterlijk van de jongens goed aan te laten sluiten bij het karakter dat ze volgens jou hebben.

Mogelijkheid 7: Verzin een verklaring voor het verdwijnen van de Wangle III en schrijf daar een kort verhaal over van maximaal een half A4'tje.

Mogelijkheid 8: Zoek minstens tien foto's in kranten, tijdschriften of op internet die bij het verhaal passen en plak ze op een groot vel papier. Schrijf er bijbehorende onderschriften bij waaruit blijkt waarom je ze hebt gekozen.

Mogelijkheid 9: Schrijf een songtekst bij *Het kompas* of zoek een bestaande songtekst uit die bij het verhaal aansluit, en geef uitleg bij je keuze.

Mogelijkheid 10: Schrijf een recensie van het boek van maximaal 250 woorden.

- Overige alternatieven:**
- Maak een film waarin je het verhaal aan je klasgenoten presenteert
 - Zoek informatie op over de auteur en schrijf een biografie.
 - Schrijf een gedicht over het verlies van iemand die je dierbaar is. Dit mag zowel verzonnen als echt zijn.
 - Maak een kwartet over de personen en de gebeurtenissen in *Het kompas* of verzin een bordspel.
 - Schrijf een brief (of ontwerp een ansichtkaart) die Brian in Calais aan zijn zieke vriend zou kunnen hebben geschreven.
 - Onderzoek de werking van een kompas en beschrijf die in maximaal tien zinnen.
 - Zoek informatie over de Londense wijk Mortlake waar de scouts vandaan kwamen en richt je daarbij vooral op de Tweede Wereldoorlog en de eerste vijf jaar daarna. Kijk bijvoorbeeld op de website: <http://bombsight.org/explore/>.
 - Beschrijf de situatie in Londen tijdens en na de oorlog en maak daar een PowerPoint- of Prezi-presentatie van.

Afsluiting:

laat de leerlingen de eindproducten in de klas presenteren, of maak er een tentoonstelling van die u, bijvoorbeeld, tijdens een ouderavond kunt tonen of een semi-permanente plaats op uw school kunt geven.

Fragment 2:

Brian en ik delen veel: onze liefde voor het water, onze droom om scheepsbouwer te worden bij Thornycroft, onze lol in de seascoutgroep van Mortlake en zelfs onze interesse in Wendy Churchfield met de lange benen en de blonde krullen. Het enige waar we serieus in verschillen is ons gevoel van timing. Anders gezegd: Brian ziet er het nut niet van in om op tijd te komen. Altijd moet er eerst nog een vracht dingen gebeuren voor hij mee kan. Uitgebred naar de plee gaan bijvoorbeeld, of helpen afdrogen, de schoenen poetsen van de hele familie Peters of kolen scheppen. Dingen die hij best eerder kan doen dan op het moment dat ik op hem sta te wachten. Vind ik. Maar Brian is mijn vriend en vrienden help je. Daarom bedenk ik steeds nieuwe trucjes om hem op de juiste tijd ergens te krijgen. Ik sluip bijvoorbeeld zijn slaapkamer in en zet snel zijn wekker een kwartier voor. Of ik lieg dat we de afspraak een kwartier eerder hebben dan het geval is. Zelf ben ik altijd extra vroeg als ik hem kom halen. Pal voor zijn voorkeur maak ik dan zo'n herrie dat hij en zijn familie er alles aan doen om me weg te krijgen. Het leverde mij een slechte naam op

in Rosslyn Avenue, maar ik bereik meestal wel mijn doel: op een nette tijd vertrekken naar wat dan ook onze bestemming is.

Vanavond voel ik me extra gespannen en mijn irritatiepeil zit laag. Ik wil per se op tijd zijn: master Weeden zal gigantisch de pest in hebben als we niet stipt om acht uur aan zijn tafel zitten.

Slecht voorteken. Ik 'hoor' het hem zeggen.

Ik kijk naar een paar hinkelende kinderen in de straat, schop een loden knikker terug die per ongeluk mijn kant op rolt en fluit ondertussen het refrein van Ghost Riders zo schel mee dat mijn eigen oren pijn doen.

'Moet dat?' Geërgerd steekt een buurman zijn kop uit het raam. *Sorry*, gebaar ik, en wijs met mijn duim naar het raam van Brian. De man zet zijn hand voor zijn mond en brult in mijn plaats 'Brian Peters!' voor hij zich hoofdschuddend terugtrekt en de radio wat harder zet. Het is niet de eerste keer dat ik de man terg met mijn gefluit, maar hij weet dat het over is zodra Brian komt opdagen.

'Hé, Davey!' Naast me knijpt Bill Towndrow in de remmen van zijn fiets. Een van zijn werkman-schoenen ploft op de stenen van de straat.

'Billy!'

'Is het weer zover?' Hij knikt met zijn hoofd naar het huis van de familie Peters. 'Is-ie zijn haar aan het kammen of zijn het dit keer zijn oksels die een wasbeurt nodig hebben?'

'Ik denk dat hij mijn geduld zoekt,' zeg ik somber.

Bill grinnikt. 'Als hij volgende week maar op tijd is voor de afvaart.' Met zijn rechtervoet op de trapper maakt hij aanstalten zijn weg te vervolgen. 'Effe serieus, maak een beetje voort, oké? Laten we de trip niet beginnen met een chagrijnige Weeden.' Hij trapt een slag voor hij weer inhoudt. 'Denken jullie wel aan je veiligheidsuitrusting? Die valt onder mijn verantwoordelijkheid en ik ben ongenadig als er iets mankeert.' Hij probeert me streng aan te kijken. Totaal ongeloofwaardig. Bill is maar iets ouder dan wij en er zit altijd een grijns op zijn kop gebrand. Dat realiseert hij zich zelf blijkbaar ook, want hij haalt berustend zijn schouders op. 'Denk er in elk geval goed om, oké?' Hij steekt zijn hand omhoog en zet opnieuw af.

Ik kijk hem na. Ieder lid van de 1st Mortlake Sea Scouts krijgt op een dag met de Towndrows te maken. Vanaf de allereerste dag dat er in onze wijk een scoutgroep bestaat, maken ze er deel van uit, en elk van de zeven broers heeft zijn sporen nagelaten. Broer Tom waarschijnlijk de diepste: tijdens de laatste oorlog verrichtte hij voor de kust van Duinkerken heldendaden met de Minotaur, ons motorschip.

Maar ook zonder de heldendaden van de familie is het fijn om de Towndrows erbij te hebben: ze zijn grappig, sportief en stuk voor stuk even aardig.

'Schiet op, Peters,' sis ik, wiebelend op mijn zadel. 'Kom op, niet deze keer.'

Toch duurt het nog een paar minuten voor Brian eindelijk een voet buiten de deur zet. 'Hè-hè,' zegt hij, terwijl hij haastig een hand door zijn vochtige haar haalt. 'Had mijn broertje mijn kompas weer eens uit mijn broekzak gejat, kon ik me wezenloos zoeken.'

'Heb je je uitrusting?' vraag ik zonder op zijn halfbakken uitleg te reageren. Wat kan mij dat rotkompas schelen? We weten de St Leonards Road echt wel zonder te vinden.

'Hierin.' Hij slingert zijn sporttas op zijn rug.

'Mooi. Spring achterop.' Ik zet direct al mijn kracht op mijn trappers en schiet vooruit.

'Hé, je weet toch dat ik nooit zonder kompas naar scouting ga?' Brian prikt in mijn rug. 'Dat weet je toch, uilenbal? Moet je nou zo lomp doen?'

Ik neger hem. Zo hard ik kan, schreeuw-zing ik de tekst van Ghost Riders om hem niet te hoeven horen.

*'An old cowboy went riding out one dark and windy day.
Upon a ridge he rested as he went along his way.'*

Brian valt direct in:

*'When all at once a mighty herd of red eyed cows he saw
A-plowing through the ragged sky and up the cloudy draw.*

*Yippie yi yay,
Yippie yi ooh,
Ghost riders in the sky.'*

Zoals gewoonlijk bezorgt muziek me vleugels, en we sjezen door Mortlake; langs gebouwen die nog altijd de inslagen tonen van de bommen uit de oorlog, langs woningen die al zijn hersteld en door wegen die net opnieuw zijn bestraat. Op het moment dat de kerkklokken acht keer slaan, zet ik mijn fiets op de St Leonards Road op de standaard.

'Schiet op, man,' grapt Brian terwijl hij naar de voordeur rent en aanklopt.

Juist als ik hem een dreun op zijn armspier verkoop, opent mevrouw Weeden de deur.

Vraag 1: In welke tijd speelt dit verhaal? Waar zie je dat aan?

Vraag 2: Hoe heet de ik-figuur? En zijn vriend?

Vraag 3: Waarom heeft de ik-figuur haast?

Vraag 4: A: Vind jij de trucjes die de ik-figuur heeft bedacht om zijn vriend op tijd te laten komen slim? Waarom wel of waarom niet?

B: Ken jij nog andere trucjes om iemand op tijd te laten komen? Beschrijf ze.

Vraag 5: Bedenk het gebaar dat de ik-figuur naar de buurman gemaakt zou kunnen hebben om 'sorry' te zeggen en beschrijf dit gebaar in woorden.

Vraag 6: Luister via YouTube, mét oortjes of koptelefoon, naar de muziek uit het verhaal: 'Ghost Riders in the Sky'. Wat vind je van deze muziek? Zeg ook waarom je dat vindt.

A: ouderwets, want....

B: leuk, want...

C: stoer, want...

D: saai, want..

E: spannend, want...

F: vrolijk, want...

G: iets anders, want...

Fragment 3:

‘Echt goed waardeloos dat je niet meegaat, maat!’ Zijn stem klinkt alsof zijn keel, net als die van mij, een beetje dichtzit. Hij graaft in zijn zak. ‘Hier.’ In zijn hand ligt het kompas van zijn opa. ‘Ik wilde het meenemen, maar pa raadt het af. Hij is niet helemaal waterdicht meer en tijdens zo’n zeereis kan er van alles gebeuren. Bewaar jij hem maar voor me, thuis gaat mijn broertje er misschien mee aan de haal.’

‘Kan ik eindelijk eens onderzoeken hoe dat ding er vanbinnen uitziet,’ zeg ik.

‘Als je het maar uit je kop laat, rotzak!’ zegt Brian. ‘Ik wil hem precies zo terug als je hem nu van me krijgt.’

Ik grinnik en gluur langs hem heen. ‘Kijk, ze vertrekken zonder je.’

Bob, Peter, Bill Woods en Bill Towndrow, Maurice, Bernie en Olly zijn de Wangle verder het water in aan het duwen.

‘Ach man, wat kunnen ze nou zonder mij?’ Bovendien heb ik een naam hoog te houden.’ Grijnzend stompt Brian me nog een keer tegen mijn arm. Dan draait hij zich om en slentert dodelijk traag en overdreven verend naar de boot.

Zodra ze allemaal zitten, roept Olly zijn eerste commando. ‘Afzetten aan stuurboord, nog even een brul naar je pappie en mammie!’

Daar gaan ze, oostwaarts de Theems af.

Zonder mij.

Vraag 1: Wat doet een kompas? Waarom is een kompas een belangrijk instrument voor zeelui?

Vraag 2: In welke zee mondt de rivier de Theems uit als je hem oostwaarts volgt?

Vraag 3: Bekijk het omslag van *Het kompas*. Hierop zie je de boot waarmee de jongens op reis gingen. Zou jij in deze boot zelf ook een zeereis willen of durven maken? Waarom wel of waarom niet? Maak volledige zinnen.

Vraag 4: Gebruik je fantasie: hoe kun je aan iemand zien dat hij of zij erg teleurgesteld is? Beschrijf dit in maximaal vijf zinnen zonder het woord ‘teleurgesteld’ te gebruiken. Probeer dit ook met andere emoties, zoals boosheid, blijheid en verdriet.